

הלכות יום טוב סימן תצח

בחול, אלא (מד) וביאנה בידו (מה) איברים איברים: ח' עוף שדרס ברגלים ויש לחש שנתרסקו איבריו (מו) ולכן צריך שתיה מעת לעת ודריקה אחר שחיתה, מטר (מז) לשחטו ביום-טוב (מח) ולא תלשינו שמא ימצא (צ) [ז] טרפה, (מט) אף-על-גב דאתיליד בה ריעותא: ט' בכור בזמן הזה שאינו יכול לשחטו בלא מום, (ג) אין חכם יכול (יא) [ח] (נא) לראותו ביום-טוב אם יש בו מום, ונאכלו אם עבר וראהו

ס' כתיב ויש לי ולא נפשטא וקניס לה הו"א"ש והתפסיד כפרק ב' התרשעו לללא ע' משנה שם כיה כיו' וכתבו שמטו, הרי"ף ורא"ש ב' שם והרב טעמן

שצרי תשובה

דברי הו"א"ש בזה: [ז] טרפה, עב"ט, וכי בשבועה עקב טלק א סימן כג שאם לא נמצא מנה טור לצלות הפכד פרי"ט כדי לטעם, פוסטין על חרב, ע"ש. ועין בשאנ"א א"ר שישן סד באם רב בהמות טרפות אפלי טמטת חמיות אהיינים אסור לשחט בירי"ט. אף אם אין רק טרפה, כיון דבאותו מקצת איכא נמי בהמיות אחרונים יש חפ"י לשחט בירי"ט, ע"ש. ולפ"ז מ"ט חגי"א דאם צריך לה לשחט, לטקל, נראה דגם כהני"ש: יש לטקל, אבל בכך טרפות או שטרפות מצויות כג' פירות אלא ששם טרפות גבורות טו הדין אין להקל. ועין בשב"י שמי שלא שחט מנולם אסור לשחט להפחלה בירי"ט כיון שצדו אינו נחזק דאפ"י דים ושללא יתעלה, תשי"ג וביד"י כדו' שלא מל מע"מ כו', ע"ש. ועין בשו"ת הת"י א"ר בשם הגאון בעל עמודי לטב ונה, ע"ש: [ח] לראותו. עב"ט. וכתב ברי"י בשם מהרי"י מול"י דאפ"י אין לו

באר היטב

(י) טרפה. ובי"ש קמב הבמקום שהטרפות מצויות כמו הקטרות אסור לשחט בירי"ט. כיון היבא דאתחזק ריעותא: והאידנא אין נהנין בזמננו לשחט שום בהמה בירי"ט אפלו היבא דלא שכיחי טרפות, עכ"ל. וז"ל דקש"ע דה בירי"ט יש להקל, והיה במקפנת, מ"א. וצ"ע בתשובת הת"י א"ר סימן קנה משי"ש באר"ך: (יא) לראותו. כתב רש"י בפי' א"צ דשרי להקם לראות הכבוד ולשחט ולא להמירו אפלו גמר בלבו שהוא מום, ודברים שגב"ב אינם דברים לענין אסור שחט שמא יתקל וקלל שחיתו ונהי טרי"א שלא לצורך אינו אסור, כמו דק"ל לעיל סימן טלא דכתיב כדו' שלא מל מע"מ כו', ע"ש. ועין בשו"ת הת"י א"ר בשם הגאון בעל עמודי לטב ונה, ע"ש: [ח] לראותו. עב"ט. וכתב ברי"י בשם מהרי"י מול"י דאפ"י אין לו

משנה ברורה

ריעו"א בלל, רק שיש מקומות שפצויות טרפות הרבה כמו כשרות, דאין לנו לחש שמא ימצא טרפה, דמעמידין אותה בתוך הפה, דרב בהמות שבעולם כשרות הן. (נא) ויש חולקים אע"פ דינא דמחבר וסוברין דאין לשחט במקום דאיכא ריעותא, (נג) והוא הדין במקום שהטרפות מצויות כמו כשרות. ועין בשצ"ר תשובה שכתב, דמכל שכן אם רבן טרפות אפלו רק מתמת חמיות העצורנים, דאסור לשחט ביום-טוב. וילע"ש הקרינו (נד) האחרונים דיש לחש לדעה זו ולהתמיר אפלו בתחצה על תחצה, (נז) והיא שהתחצה טרפות שפצויהם הם טרפות גמורות מצד הדין, אבל אם רק מתמת חמיות האחרונים, מטר לשחט ביום-טוב⁴⁶ (נח) אם הוא לצורך, והוא הדין במקפנת מהמת הפסד ממו; אבל בלאו הכי, תפנהג שלא לשחט שום בהמה ביום-טוב אפלו היבא דלא שכיחי טרפות כל-כך, שמא תמצא טרפה, אבל ע"פ נהנין לשחט ביום-טוב⁴⁷ [ח"א]: ט' (ז) אין חכם יכול וכו'. בין שהומם ביום-טוב (זו) בין שהומם מערב-יום-טוב, משום (זא) דמתו' מקטן, דאסור ביום-טוב. ולא דמי לשאר הוראה (זב) שאין האסור להקטר כליו בהוראה פי' מהורה אלא ביריעת הדברים⁴⁸, מה שאין כן בכבוד, אפלו יש בו מום גמור, כל שלא התירו אותו חכם או ג' הדייטות ושהקטו, אסור, וליפ"ק בשפתמירו דברי הוא פמתקנו: (נא) לראותו וכו'. ולהתירו, (נב) אבל לראות בכוד ולענין ברינו, לא להורות לאחרים למעשה, הרי

שחט בהמה. מדסתם, משמע דאף בהמה (נג) בריאה דינא הכי: (מד) וביאנה בידו. אף-על-גב דמפיש על-ידי-ה' בהלואכה, מכל מקום (מז) צריך שפי' כדו' שלא יתא פ'כדא דחל⁴⁰. ועין בפרי"ט מגדים שמזכיר מהרי"י, ונאכלו על-ידי שמי (מה) אין כדאי להביא על-ידי מוט: (מה) איברים איברים. ואם אי אפשר לו לשנות להביא איברים איברים, כגון שצריך להביא לאורחים⁴¹, נראה דמטר להביא על-ידי מוט ומטה [אור נרדע, ועין שם דמוכה דבמספנת יש להתמיר לשחט אלא אם באפ"י זה ואין להקל אלא בכרי'א]: ח' (מו) ולכן צריך שתיה מעת לעת. כדו' שישא מתשש וספי' איברים, וצריך אפ"י בדיקה, דנהי דכדאי לא נתפרקו איבריו מדשקה מצת-לעת, מכל מקום שפא ארע ריעו"א באיברים הפנימיים ונפרך על-ידי זה: (מז) לשחטו ביום-טוב. הינו אחר ששהה מצת-לעת, אף שהוא מחסר בדיקה עיון. (מו) ולפי דעת הג"ה ביו"ה ידעה סימן נח סעיף ה דאין אנו בקיאים בבדיקת כל האיברים (מו) לא משפחת דין זה לדין⁴², ונהי"א לא העיר בזה, ששמן על מה שכתב ביו"ה ידעה שם: (מח) ולא תלשינו וכו'. דאף-על-גב דצריך בדיקה, (מח) מכל מקום כיון שהיה לו מתחלה חזקה בדבריה, דרב בהמות ועמות כשרות הן, מטר לשחטו, דמעמידין אותו בתוקף התורה⁴³: (מט) אף-על-גב דאתיליד בה ריעותא⁴⁴. והוא הדין (מט) בספק נקובה בקין וכה"א גונא דמטר לשחטו, (ז) וכל-שכן היבא דליכא

שער הצינון

(נג) ט"ז, וכן משמע בבית-יוסף: (מז) מגן-אבריהם ושי"א: (מה) ולעניינת דשמי אין ראהו בל-כך מהרי"י, דאפשר דבתנו בלשנא בתרא לתק על הלשנא קמא דסובר דכאי אפשר לשנות במוט אסור, אבל לעולם היבא דהו"א כמו"ש על-ידי שנוי, אף ללשנא בתרא ספר בין במקפנת בין בדריאה. ולעניינת דשמי, בקריאה על-ידי נשיאת המוט בשנוי יש להקל, ובקטת היבא דאי אפשר להביא איברים איברים: (מז) שלהך צרי-ששים: (מח) דגם בטרף שיק דינא דה"ה, כמו שכתב הש"ך שם ביו"ה ידעה סימן נח סעיף-קטן ד: (מח) מגן-אבריהם פ"שם הדך-ב"משה. ועין שם מה שהקשה אשה שהכריע הרמ"א כד"א"ש לעיל להתמיר לענין פגל שגולד ביום-טוב ולא הפריס על-גפי קרקע. ומה שפירן הנהרי"משה דקהמה וצוף אית להו חזקת פשרות לא תבינו"י, דאדרבה, תבא ליכא למאן דאמר דאם לטשל נאכד אסור סאיבריו שלא דקרו ויש להכשיר בדיעבד [נאכלו לפי מה שרצה השאנ"א א"ר לומר דבדיקה זו מדרבנן היא, מכל מקום הוא חייב גמור, ומכל-שכן לפי מקפנת התחסי"אסור בדריקה זו היא חייב מדאורייתא], ואדרבה, הרמ"א כתב שם ביו"ה ידעה דאפ"י בדיקה לא מהני לדידן, ושם בהפ"ק אפ"י בדיקה לא צריך, דבית-הכנסת אין בו טעום וספי' איברים. ולולא דמסתפינא הוה אמע"א סברא תדתי, דאפשר דמשום שהטל רח איכא למחש יותר שמא ימצא אחר-כך שנתקלקל אחר טאיבריו הפנימיים וליפ"ק אינו יכול לעמד, ומע"א ששחט שלא לצורך, אקמם לראתו אין נפקא-מנה בל-כך. דכבר סתבנו העצורנים חולקים שם על דינא דת"י: (מט) מאירי ופשוט: (ז) בית-יוסף, וכן מבאר באור נרדע, וקלא כפי"ח: (ל) האור נרדע ור"ה ור"ן והרב בנ"ש, מוכא בשא"י, וכן הביא באלה רבה בשם ראב"ן וכן הקטים בים של שלמה: (ז) האור נרדע, ומה בהא תליא, עין שם, וכן כתב הס"ק של שלמה להתמיר קתה: (נג) עין בס"י ומגן-אבריהם לשצ"ר תשובה ושי"א: (ז) שצרי-תשובה. ולעניינת דשמי במקום שהוא צ"כ גדול יש לענין פב"ה, דודעת המתפר הוא דעת כמה ראשונים, בריב"ם ור"א"ש ורשב"א ורשב"א, וכן פסק מהרי"ט, ואם נספר דלענין שחיתה אמרין 'מתוך שהתרה לצורך' וכו' וכמו שהספיר הפרי-מגדים שפ"ש המתפר, הוא רק ספקא דרבנן וצריך עיון: (ז) מגן-אבריהם: (ט) מקפנת הפוסקים: (ז) סכנת רש"י, ולפי מה שהוסיפה תבלין בה שארי ראשונים, עין טו"ד משנה וקא"ר הורמות-הדין סימן נד, (מ) הורמות-הדין סימן נד, וכמסקנת המתפר ביו"ה ידעה סימן שי, ויב"ש שאסברה לה במא"י בפלגמא דשחט את הכבוד ואחר כך הראה טומאו, וכן פתח הגר"י: (ט) יש שלמה, ואף שבעמאר-מרדכי וכן בהמ"מ משה מנגמרים בזה כפי שהספרו הדברים פנינים, אין בדיקה כדו' לראותו, עין שם. ועין בפרי-מגדים ששצ"ד דאפלו אם הפסד לא ישתנו גמ' כן אסור משום הוראה בל-כך:

הלכות יום טוב סימן תצח

ביאורים ומוספים

ביום טוב עוף שמדרס, שרק לגבי שחיטת העוף יש סברה להקל מחמת שרוב העופות כשרים [וכמו שכתב המשגיב כאן], אך לענין מזהל שאין לנו רוב לומר שרוב המזהלים לא מקלקלים אף במילה ראשונה, יש לומר שיהיה אסור למול מחמת הספק, וכן דעת החוות יאיר (סי' קנח) אך מטעם אחר. מאידך, הרעק"א (נליין) השריע אריח סי' שלא סי', הובאו דבריו בשעה"צ לעיל שם סי' כו) צידד להחמיר, כיון שלדעתו טעם ההיתר בעוף הוא לא מחמת רוב, אלא מחמת דין 'מתוך' שגורם שלא יהיה בשחיטה ביום טוב חשש איסור תורה, ולכן צידד במזהל מחמת דין 'מתוך' לא יהיה איסור תורה, ויהיה מותר למול אף שיש ספק שמא יקלקל. וראה שו"ת מהר"ם שיק (אריח סי' רעז) שדן בסברות אלו.

[משנ"ב ס"ק מט]

אָרְיֵי־עֲלֵיב דְּאֵתְלִיד בַּהּ רִיעוּתָא⁴⁴ וכו', אָכַל אִם רַק מִמַּחַמַּת חֲמֻרוֹת הָאֲתְרוּגִים, מִפְּדֵי לְשֶׁחַט בְּיָוִם־טוֹב⁴⁵ וכו', אָכַל עוֹף נִהְיֵין לְשֶׁחַט בְּיָוִם־טוֹב⁴⁶.

44) ולטלטל בשבת או ביום טוב דבר שיש ספק אם הוא כשר או טריפה, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' קבו) שמותר אף כשנמצא בו ריעותא, וכשם שמותר לשחוט את הדרוסה אף על פי שאיתליד בה ריעותא.

45) ואף על פי שבפועל אי אפשר לאוכלה מחמת החומרות, ונמצא אם כן שיש ספק שמא אינו מכין ליום טוב, ביאר הגרי"ג קרליץ (חוט שני יום טוב פי"א ס"ק א) שמותר להכין גם כשיש רק ספק אם יאכלנה, שגם ספק נחשב לצורך ומותר להכין בגללו, רק שאם יש רוב טריפות או אפילו ספק השקול, מחמת כך נחשבת הבחמה באינה ראויה לאכילה ואסור לשחטה, אך במקום שאינה נאכלת רק מחמת חומרות, אין זה נחשב שאינה ראויה לאכילה, שהרי מצד עצמה ראויה היא, ומכיון שיש צד שתמצא כשרה לכתחילה, מותר לשחטה.

46) אמנם ביום טוב של ראש השנה, כתב בשו"ת יהודה יעלה (ח"א אריח סי' קסד) שנהגו שלא לשחוט, וביאר את המנהג, שכיון שיש בשחיטה צער בעלי חיים, רק שהתורה התירה לעשות זאת, לכן ביום הדין שכולנו מבקשים רחמים כל היום, ורחמינו על כל מעשיו, ראוי שלא לעשות אכזריות בפועל לשחוט בעלי חיים, גם בשו"ת שער צדק (אריח סי' קכא) הביא את הר"א השנה בשאלה ששאל בראש השנה, אך הוסיף שלדעתו אם חל ראש השנה בימים חמישי וששי, שצריכים לשחוט לשבת, אין לחוש לזה, כיון שהשערה בשבת היא מצוה גדולה, ובזה ששוחט את הבעל חי לכבוד שבת הרי הוא מתקנו, ואין זה ממידת האכזריות [מה שאין כן בשחט לצורך סעודת ראש השנה, שנחלקו הפוסקים אם יש חיוב אכילה ביום זה, ולדעת הסוברים שאין חיוב אכילה הרי יש במעשה השחיטה צד של אכזריות].

[משנ"ב ס"ק נ]

שְׂאִין הָאֶסְרִי וְהַקָּמֵר קְלוּי בְּהוֹרָאָת פִּי הַמּוֹהֵה אֶלָּא בִּידֵיעַת הַקָּבֵר⁴⁷.

47) ולכן כשבאה לפני חכם שאלה [שאינה בידינו ממונות] ויש בה דעות שונות בפוסקים, דעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני נדה סי' קפח ס"ק ז אות טז) שמוטל עליו להורות כמנהג רבותיו של השואל. כגון אשכנזי שבא לחכם ספרדי, חייב החכם להורות לו כפסקי רבותיו האשכנזים, וכן להיפך, מהטעם שכתוב כאן שההלכה אינה תלויה בהוראת המורה אלא בדיעת הרב, ואין החכם אלא כמראה לפני השואל מה שהורה השריע או הרמ"א ושאר הפוסקים, ולכן עליו להראותו את מה שהורה רבותיו של השואל.

[משנ"ב ס"ק מו]

קְדֵי שְׂלָא יְהֵא קְצָבָא דְּהַלְלוּ⁴⁸.

48) ואיסור זה, כתב הביה"ל (כאן ד"ה שחט) שהוא דוקא במקום ששכיחי רבים, וביאר זאת במשנ"ב לעיל (סי' שכג ס"ק כה) שבמקום רבים, אושא מילתא טובא ויאמרו שזוא מוליכן ל'סרך חול, מה שאין כן במקום שלא רואים. והוסיף לקמן (סי' תקי ס"ק ל), שבמקום שאין שכיחי רבים, אררבה עדיף להרבות במשא ולמעט בהילוך.

[משנ"ב ס"ק מה]

בְּגוֹן שְׂפָרִיךְ לְמַהֵר לְהֵבִיא לְאוֹרְחֵימִי⁴¹.

41) ואף לצורך אורחים מאותה העיר, כתב לקמן (סי' תקי ס"ק לה) לענין מי שזימן אורחים, שכדי למהר מותר לו להביא את צורכיהם ללא שום שינוי, שהיתר זה הוא אף באורחים מאותה העיר.

[משנ"ב ס"ק מו]

וְלִפִּי דַעַת הַגֵּי' בְּיִזְהֵר־הַנְּפֵה סִימָן נַח קְצִיף הַ דָּאִין אָנוּ בְּקִיאִין בְּבִדְיַת קָל הָאִיבְרִים לֹא מְשַׁפְּחַת דִּין זֶה לְדִידִן⁴².

42) ואף שגם לדעת הרמ"א (שם) אם הלכה ד' אמות הילוך יפה יש להתירה, מ"מ כתב הכף החיים (ס"ק עא) שממילא לא שייך כבר כל דין זה, שהרי משהלכה ד' אמות אינה צריכה עוד שהייה מעת לעת ולא בדיקה, והרי היא כשאר עופות הבריאים שדאי שמותר לשוחטם ביום טוב.

[משנ"ב ס"ק מח]

קְמַצְמִידִין אוֹתוֹ בְּתַקְתָּ הַמָּר⁴³.

43) מקור דבריו בדרכי משה (ראה שעה"צ ס"ק מח), שביאר מדוע פסקו הראשונים בהלכה זו לקולא למרות שהגמרא (מצה לד', א) נשארה בספק בענין זה.

ומה שהסתפקה הגמרא אם מותר לשחוט את העוף הדרס מחשש שימצא טריפה, אף על פי שהותרו מלאכות לצורך ספק אוכל נפש, וכמו שהותר לבשל ביום טוב מספק שמא יבואו לו אורחים ויאכילם, ביאר הגרי"ג איערבך (מנחת שלמה ביצה שם) שאין אומרים כן אלא בספק על העתיד, שבה עצם הצורך שלו מחמת הספק נחשב כצורך אוכל נפש, מה שאין כן בספק על העבר כמו כאן שאולי הוא טריפה, או הספק הוא על עצם השחיטה שמא היא שחיטה שאינה מתירה לו אוכל נפש, ואין להתירה מספק.

ומה שאין להתיר את שחיטת העוף מדין 'מתוך' [ומקושיה זו הוכיח הפמ"ג (פתיחה ליום טוב ח"א פי"א אות ח) שאין אומרים 'מתוך' אלא בהוצאה והבערה ולא בשאר מלאכות]. אמנם דעת המשגיב לקמן (סי' תקיח ס"ק א) שאומרים 'מתוך' גם בשחיטה אפיה ובישולו, כתב האמרי בינה (דיני יום טוב סי' א) שאף אם מדין 'מתוך' הותרה גם מלאכה שלא לצורך כלל [ענין בביה"ל להלן (סי' תקיח ס"א ד"ה מתוך)], מ"מ היינו דוקא כשיש לו תענוג והנאה ממה שעושה, אך אין להתיר מלאכה שתכליתה לצורך קנין ושמירה לעתיד, שהיא נקראת מלאכת עבודה ונאסרת מהכתוב 'בל מלאכת עבודה לא תעשו', ולכן בעוף שגורס, שאם יתברר שהוא טריפה נמצא שעשה מלאכה לצורך יום חול לתת לנכרים או לבלבים, אין להתיר את שחיטתו מדין 'מתוך', שהרי עובר על איסור מלאכת עבודה.

ולענין מזהל שלא מל מעולם ורוצה למול ביום טוב בפעם ראשונה, ויש חשש שמתוך שאין ידיו מאומנות יקלקל את המילה, ונמצא שעשה חבורה ביום טוב שלא לצורך, הביא המשגיב לעיל (סי' שלא ס"ק לו) שנחלקו בזה אחרונים, וכתב הבינה לעתים (פי"ב מהל' יום טוב הי"ד) שאין ללמוד את דינו ממה שמותר לשחוט

הַלְבוּת יוֹם טוֹב סִיּוֹן תַּצַּח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק נא]

הַיְיָ קְלֻמָּתוֹ תוֹרָה בְּעֶלְמָא וְלֹא אֶסְתַּר⁴⁸.

48) ואף לראות את הכבוד ביום טוב על מנת לפסוק את דינו רק למחר, דעת הגרש"ז איערבך (שולחן שלמה ס"ק ה) שיחכן שמותו, כיון שטוף טוף לא רן ביום טוב את דינו וְרָאָה בָּאָר דְּעֵטב סִיּוֹן יֵא שְׁהִיָּא כֵּן בְּשֵׁם הַרְשִׁי"ל.

[שעה"צ ס"ק נב]

מְשַׁמֵּעַ דְּתַקָּא בְּשִׁבְרֵי אָמַר לוֹ הַתְּקַם שְׁהֵמִים קְבוּעֵי⁴⁹.

49) אמנם לענין נחגרות וצימוקים שהעלם לגנ ויבשו קדם כניסת השבת והוא לא ידע מכך, כתב השו"ע לעיל (ס"ו שי ס"ד) שאינם מוקצה.

וראה מה שהבאנו במשנ"ב לעיל (ס"ק כט) לחלק בין דין גרוגרות וצימוקים שאינם מוקצה, לדין עגל שהיום השמיני שלו ביום טוב ראשון שנחשב מוקצה.

[משנ"ב ס"ק נג]

אָסוּר לְתוֹן לִי מְדוּנָתִי⁵⁰, הֵקָא הַתִּידוּ שְׁלֵא מְדוּנָתִי⁵¹.

50) אך אם אינו שם את המזונות לפני ממש אלא כריחוק קצת הבעל חי בא ואוכל, כתב לעיל (ס"ו תצו ס"ק ה) בשם האחרונים שמותר, שכיון שעושה היכר כבר אין חשש שיבא לקחת מהם.

51) ואף על פי שכתב לעיל (שב ס"ק ה, ראה גם ביה"ל שם ס"ג ד"ה רג"ט) בשם הפרי"ח שהעולם נוהגים כדעת הפוסקים שכל שאינו מחוסר צידה אף שהוא מוקצה מותר להאכילו ולהשקותו (ובשעה"צ ס"ק טג) רמז לוח, כאן כותנה, שאף לדעת השו"ע (שם) שאין מאכילין בעלי חיים כל שהם מוקצה אף שאינם מחוסרים צידה, מימ מותר להאכיל את הכבוד שבבור מחשש שימותר.

[ביה"ל ד"ה אבן]

דְּאֶפְשֵׁר קִיּוּן דְּנוּלָד קָם דְּחַי נְמוּר הוּא⁵².

52) ולכן אף שפסק השו"ע לעיל (ס"ו שי ס"ג) שאין מוקצה לחצי שבת, דעת הגרש"ז איערבך (ששי"ב פכ"ב הע"י יט) שמדברי המהרש"א (ביצה ס, ב ד"ה גמרא) בשם תוספות ישנים [שכתב ממש כדברי המאירי המובאים בביה"ל], יש ללמוד שדבר שברחה דחוי גדול שלא עלה על דעת הבעלים שיחזור לדתו, אף אם לבסוף בטלה ממנו סיבת הדיחוי הוא נשאר מוקצה, שבכאילו מקרים יש מוקצה לחצי שבת.

וכן בדבר שבשבת נדחה בידים על דעת שלא יהיה ראוי לשימוש לעולם, כגון חפץ שנדרו ממנו הנאה בשבת, דעת האור שמח (פ"ב מהל' יום טוב ה"ד) שאף אם לבסוף נתבטל הנדר בשבת [על ידי שאלה או הפרה], מימ הוא נשאר מוקצה, שכדחיה בידים על דעת שישאר דחוי לעולם, יש מוקצה לחצי שבת.

[משנ"ב ס"ק נד]

וְהַתִּירָה לִי לְהַצְרִים, מְשֻׁם צִעַר בְּעֵלְיֵהֶיִם וּמְשֻׁם הַפְּסֵד מְמוּנֵי⁵³.

53) אמנם, לענין מליחת בשר בהערמה, שמולח חתיכת בשר ולאחר מכן רוצה ליטול חתיכה אחרת ולומר בוז אני רוצה ולמלוח אותה, כתב לקמן (ס"ו תק ס"ק כג) שיש שכתבו שמותר לעשות כן גם כשאין סיבה להתיר לו את הערמה, וכגון ששחט את הבהמה בערב יום טוב [ראה חוק יחזקאל (ביצה פ"ג ה"ג) שהלכות אלו סותרות זו את זו].

[משנ"ב ס"ק נה]

בְּשֵׁם הַיְיָ שְׁלֵמִי דְאֵם רוּצָה אֶתְרַפֵּךְ שְׁלֵא לְשַׁחֵט אֶתְרַפֵּךְ מִקָּדְשׁ הַקֹּדֶשׁ הַלְשׁוֹת בְּיָדֶיךָ⁵⁴.

54) ואף את האמור בבבלי (ביצה לו, א) שירצה זה שוחט, רצה זה שוחט [שהוא המקור להלכה זו], כתב החזון יחזקאל (ביצה פ"ג ה"ג) שניתן לפרש באופן שלא יסתור את דברי הירושלמי, שאין כוונת

הבבלי שחייב לשחוט את אחד מהם, אלא שבא לחדש שלאחר הוצאת השני יוכל אפילו לשחוט את הראשון, אף על פי שבכך יותר ניכרת הערמתו, אך דאי שיכול גם שלא לשחוט אף אחד מהם, וכמו בכל מי שמולך גדי אצל הטבח, שיכול לבסוף לימלך ולא לשחוטו ואינו עובר כל איסור בכך.

[משנ"ב ס"ק ס]

כִּיּוֹן דְּאֵי אֶפְשֵׁר לְכוּתָּ בְּשׂוֹר פְּלִי שְׁחִיטָה⁵⁵, אֵינוֹ עוֹשֶׂה הַיְיָ אֵל בְּשִׁבְלֵי עֲבוּרִים פְּלוּס⁵⁶ אֶלָּא לְעִצְמוֹ⁵⁷.

55) אך מה שמותר לשחוט כל בהמה ביום טוב, אף על גב שחציה דם חלב ועצמות שורק אותם או מאכילם לכלבים, דעת הגרש"ז איערבך (מנחת שלמה ביצה כא, א) שמותר גם לולא הטעם שאי אפשר לכבות בשר בלא שחיטה, אלא כיון שכך היא דרך האכילה ששוחט לצורך הבשר למרות שיש לו הרבה פסולת שנתנה לכלבים. והוסיף, שגם בהמה שרובה סרוחה וכששוחט נשאר לו רק מעט בשר לאכילתו, או אף אם אינה סרוחה אלא שאינו מתכוין לאכול אלא כוונת ממנה, השחיטה מותרת גם לולא הטעם של אי אפשר לכבות בשר בלא שחיטה, שהעיקר תלוי בכונתו ששוחט לצורך אכילתו שלו, מה שאין כן כבהמה ששוחט בה עם הנכרי ששם כונתו לשחוט לצורך שניהם.

עוד הוסיף, שהשוחט בהמה שלו אף שאינו אוכל אלא כוונת ממנה, מימ השחיטה מותרת מהמת הכלל שמתוך שהותרה לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך אוכל נפש, מה שאין כן כששוחט בהמה השייכת בחציה לנכרי, כיון שבשחיטה לצורך נכרי יש איסור עשה לכם ולא לנכרי, ועל איסור זה אין מועיל דין מתוך, לכן אין שחיטה מותרת אלא מחמת שאי אפשר לכבות בשר בלא שחיטה.

56) ואף בהמה שהוא שותף בה עם מומר לחלל שבת, דעת הגרי"ש אלישיב (הערות ביצה כא, א) שכיון שדינו כנכרי אסור לעשות מלאכה עברו ביום טוב [ראה משנ"ב לקמן (ס"ו תקיב ס"ק ב)], לא תודה מותרת שחיטתה אלא מחמת הסברה שאי אפשר לכבות בשר בלא שחיטה.

57) אך אם הבהמה כולה של הנכרי אסור לשחטה, ובשו"ת שב יעקב (אוי"ח ס"ו בא) הוכיח מכאן שמחמת האיסור של לכם ולא לנכרי אסור לעשות מלאכה כשל נכרי גם אם הישראל יחנה ממנה, כמו כאן שהישראל רוצה לאכול מהבהמה, ואסור לו לשחטה אלא אם כן הוא שותף בה [והוסיף, שצריך גם לחוש שמא אחר שחיטה לא ירצה הנכרי מאיזה סיבה למוכרה או ליתנה לישראל, תמצא שהישראל כלל לא ידמה משחיטתו]. וכן כתב בספר בית אברהם [אבודהמס] (הלכות שחיטה כשבת וביום טוב דין יב דף לא) שאסור לשחוט בהמת נכרי ביום טוב אפילו אם יגיע לישראל רוח מוח. וכאבני מלאים (שו"ת ס"ו ב) כתב, שאסור לעשות מלאכה ביום טוב בתבשיל או בהמה של נכרי אף לצורך ישראל. מאידך, דעת הגר"ע ביהודה (אוי"ח ס"ו כט) שמותר, שהי חז"ל לא אמרו בדרשת הכתוב 'משלכם ולא משל נכרי', אלא לכם ולא לנכרי, ופירושה, בשבילכם ולא בשביל נכרים, ולכן אין חילוק אם הרבר המתבשל או הנשחט הוא של ישראל או של נכרי [נבספר מקראי קדש (יום טוב ע"מ פא) הכיני שכתשובת הרשב"א (ח"א ס"ו תרפא) כמעט מפורש שמותר].

וכשהישראל הוא בעלים על ההשתמשות ולא בעלים על הרבר עצמו, כגון מי שמתאכסן במלון של נכרי שבו רגילים האורחים להדליק נרות או אש כפי צרכיהם, דעת הגרש"ז איערבך (שולחן שלמה ס"ק ו) אות (ב) שלכל הדעות מותר לו להדליק את הנר [אף על פי שהנר שייך לנכרי], שכיון שהוא הבעלים על ההדלקה גם האבני מלאים מודה שמותר [אמנם אם ההדלקה אסורה על האורחים, ואם בעל המלון יראה זאת הוא יכבה את הנר, אסור להדליק לדעת האבני מלאים].

באר הגולה קט

הלכות יום טוב סימן תצח

צ שם כ"ו ק ג' קוקא
שם ל"ו יבנבי
יהושע, תקכפמ
הפוסקים ר אמר
שם כ"א

ומצא שיש בו מום (נד) אינו יכול לשקטו, (נג) *אבל אם נולד במומו ועבר ורצהו, *נשקט על פיו. (נד) *ואם ראה המום מערב-יום-טוב וראה שהוא מום שראוי לשקט עליו, *יכול להקר עליו ביום-טוב אם נפל בו המום מאליו ומתירו: הגה ואם נפל בכבוד לבור, (נה) אסור להעלותו, דהא אינו ראוי לשקטו, (נו) אלא עושה לו פרנסה במקומו (רמב"ם ס"ח:) * (נו) ארתו ואת פנו שנפלו לבור, מעלה את הראשון על-מנת לשקטו (נה) ואינו שוחטו, וחזור (יט) ומערים ומעלה את השני, (נט) רצה זה שוחט, רצה זה שוחט: יא [*] יבהמה חציה של אינו-יהודי וחציה של ישראל (ס) יכולים לשקטה ביום-טוב, (סא) ואפלו יש

באר היטב

וי"ט, עכ"ל: (יט) ומערים, המשום צער בע"ח המירו להערים; ועכ"פ צריך לשקט אחד מהם. ומשמע דאם נפלו בהמות שאין אותן ואת בנו מהר להקט קצב איי המוכר לישאל, כגון שישאל השוחט הוא לפי שרצה לקנות מפני בשר עקר השחיטה בשביל ישראל, וגם החשש השני שיהיה שר גדול ויחך קלה היא חשש בחוץ, ומכ"ש פון דכחות בשר סר; וא"ל ס"ס המצא טרפה ואת"ל שנה שמא לא יגנה הישראל מפנה, ז"א, החשש השני אין נכנס בגדר ספק, ובס' כי ספק א' שמא יאכל

משנה ברורה

כלמוד חורף בעלמא ולא אסור^(ט): (נד) אינו יכול לשקטו. אף-על-גב דמשום דעבר חכם אהא דאיין וואיין אין סבא לאסור, מקל מקום אסור משום (ס) מקצה; לא מבאי אם הומם ביום-טוב דבנדאי לא מתחיי טעריב-יום-טוב, ואפלו בהומם (סא) מערב-יום-טוב, היש לומר דעתה צלה למשאל לחכם ביום-טוב ואם מתירו יאכלנה, מקל מקום כיון שאסור חכמים לראות מהמין ביום-טוב, אס"פן על-פירחן אפח דעתה מנה, הלא אסיק אדעתה שימצא חכם או אפלו שלשה היריטות שיעברו אסור דאיין וואיין מומין. וכתבו הפוסקים, הלקלי עלמא אסור כנה, ואפלו למאן דשרי מקצה בעלמא ביום-טוב, בהסתה-הדעת כנה מודו דאסור: (נג) אבל אם נולד במומו. הינו שנולד ביום-טוב ומום עמו, ליכא פאן משום מקצה, שחרי בין-השמשות הנה ראוי הנלד לאכל אגב אמו אם הנה שוחטה, והקבי אף שכשנולד אדחי, שחרי נאסר כלי-זמן שלא המירו חכם, מקל מקום לשמצא חכם והתירו אין לאסור משום מקצה, שחרי בין-השמשות לא הנה מקצה. ואם נולד חכם והומם ב-יביום, צ"ע באור הלכה אף דינו: (נד) ואם ראה המום וכו'. רוצה לומר, דהיקא שערך ראית הבכור הנה דעבר-יום-טוב, דהינו שען בדינו אם הוא מום קבוע, והפסם אפלו (ס) שהוא מום גמור רק שלא חקר ודרש עדין אם לא פשע בעל הבכור בגפילת המום נשכל מום שלא נפל מעצמו אלא אחריי גרמו לו כבנהו, אינו חשוב מום לשקט על פיו, כנה מהר לו לעשות חקירה ודרשה גם ביום-טוב, ואין זה בכלל איין וואיין מומין ביום-טוב: (נה) אסור להעלותו. ואפלו הומם מתמת נפילתו, ודמס' דהא וכו', וטלטול שלא לצורך שחיטה אסור: ליעיל כסימן תצח עיניו ב דכל דבר שהוא מקצה אסור למן לו מזונית^(ס), (סג) הנה המירו שלא מזהות^(ט): * (נו) ארתו ואת בנו וכו'. דבהמות בעלמא שפסלו, (סד) בודאי מהר לו להעלותו אף-על-פי שאינו שוחט מהם, כיון שראויין לשחיטה ואפשר יצטרך לו פתר הכי, אבל אותו ואת בנו, שעל-פירחן חדא לא חזיא ומטלטל שלא לצורך, ועל-פן צריך להערים: (נה) ואינו שוחטו. שמוצא לו צלילה (סה) שמא חברו שמן מפניו והתירו לו להערים, (סו) משום צער בעלי-חיים (סז) ומשום הפסד ממזוני^(ט): (נט) רצה זה שוחט. ומשמע (סח) דעל-כל-פנים מחיב לשקט אחד מהם, אכן הרבה פוסקים (סט) הביאו בשם הגדולים דהא וצדא אחר-כך שלא לשקט אחד מהם, גם-כן הירשות בגדיו^(ס), דעל-כל-פנים העלאה הנחה בהמה, ומקל מקום פתח בעבודת-הקדוש להרשביא דראוי לחש ולחוקר המירו ולשקט אחד מהם, שלא יתא נפר ההצנחה: יא (ס) יכולים לשקטה. כיון (ע) דאי אפשר לכנות בשר כלי שחיטה^(סא), אינו עושה הישראל בשביל עכו"ם^(סב) כיום אלא לעצמו^(סג) הוא עוסק: (סא) ואפלו יש להם שתיים. דהנה אפשר לומר: אם העכו"ם מתרצה לחלקן וסלקו מתיים, קא משמע לן דאינו מחיב לחלק; לא מבניא אס אינו (טא) צריך רק חצי בהמה ליום-טוב, אס"פן קשיחלק ויצטרף

שער הציון

(ס) חוסות ומאירי ושאר פוסקים: (סא) מסקנת רב הפוסקים. עין פרי חדש ותמרי-משה: (סב) דאף שבעל הבכור לא רע עדין גמר הדיו, מכל מקום אין מסיח דעתה מפני שוב נאסר לטור חירו חכם: אכן מדברי הא"ז משמע דדוקא בשבכר אטר לו חכם שהמום קבוע^(טא), עין שם. וצריך עיון: (סג) הגר"ז בשם מגיד-משנה. ועין כסימן תצח מה שכתבנו שם בענין דהין: (סד) זן מצדו תפגן-אבריהם וכן החליט האלהי רפה ותפגן^(טא): (סה) שחיט שבת קיי"ו: (סו) רמב"ם וכוונת דשבת ה"ל: (סז) עבודת-הקדוש: (סח) מגן-אברהם בשם תמני"ט-שנה: (סט) העשירי ושביל-לקט ומאירי בדין כי עמוד א' וגם הושב"א בעבודת-הקדוש לענין עצם הדיון: (ע) גמרא: (עא) מגן-אברהם בשם הבית-יוסף וכן פתח טלבוש, ודלא כפי"ו דמחמיר כנה בשחיטתו שורת לגמרי, והביא ראיה מפה שפתח התוספות לנבי עשה, וכתב השינוי עליו כנה אחרונים [האלהי כנה ונתר-שלום ותמר-משה ובגדיו-ישע ומור וקציעה] דלא זמי פלל לצפה שיש לו שמות עם העכו"ם, דהתם טרח בלישה ודרישה ואפי"ה תרמא שאין לו כנה אלא חציה ושמי' למדד הקפחן ולאסות לעצמו, וכמו שכתב המאירי. מה שאין כן בשחיטה דחד טרחה הוא ואי אפשר לכנות בשר כלא שחיטה:

